

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาของปัญหาและปัญหา

อิสลามคือศาสนาที่บัญญัติโดยอัลลอฮ์ (ﷻ) ผู้ทรงสร้างสรรพสิ่งทุกอย่างในโลกนี้ ไม่ว่าจะเป็นคน สัตว์ และสิ่งอื่น ๆ ทั้งสิ่งที่มีชีวิต และไม่มีชีวิต อัลลอฮ์ทรงลิขิตให้สรรพสิ่งทุกอย่างในโลกนี้ดำเนินไปตามกฎเกณฑ์ที่พระองค์(ﷻ) ได้ทรงกำหนดไว้ อัลลอฮ์ทรงกำกับดูแลและควบคุมสรรพสิ่งต่างๆ เหล่านั้นให้เดินตามพระประสงค์ของพระองค์ สำหรับผู้ที่ไม่มีความศรัทธาต่อ

อัลลอฮ์ (กาไฟร์) นั้น พวกเขาจะถือว่าเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติของมันแต่บรรดาผู้ศรัทธาหรือมุมนั้น มีความเชื่อถือว่าอัลลอฮ์ (ﷻ) เป็นผู้ทรงสร้าง และทรงกำกับดูแล

อัลลอฮ์ (ﷻ) ได้สร้างโลกนี้ และสร้างมนุษย์ขึ้นมาพร้อมๆ กับประทานบรรดาเราะฮูล¹ เพื่อมาทำหน้าที่เป็นผู้เผยแผ่สัจธรรมแก่ชาวโลก พร้อมกันนั้นพระองค์อัลลอฮ์ได้ทรงประทานคัมภีร์ต่างๆ มาให้แก่บรรดาเราะฮูลท่านก่อนๆ ในทุกยุคทุกสมัย พระองค์ทรงดำรัสว่า

(48 :) ﴿ ﴾

ความว่า : สำหรับแต่ละประชาชาติ ในหมู่พวกเจ้านั้น เราได้มีบทบัญญัติ และแนวทางไว้ (อัล-มาอิดะฮฺ : 48)

คัมภีร์นั้น เป็นพระดำรัสจากพระองค์อัลลอฮ์(ﷻ) ที่ปรารถนาจะสื่อสารกับมนุษย์แต่ละประชาชาติโดยตรงเพื่อให้มนุษย์ได้นำบทบัญญัติเหล่านั้นไปประพฤติปฏิบัติ ท่านอิมาม

¹ เราะฮูลหมายถึง ผู้ที่พระองค์อัลลอฮ์(ﷻ) ทรงโปรดปรานคัดเลือกให้มีหน้าที่เผยแผ่ศาสนาให้แก่ประชาชาติทั้งปวงได้รู้ทั่วกัน และได้ทรงประทานคัมภีร์ เราะฮูลทุกท่านเป็นนบี แดนบีทุกท่านมิใช่เราะฮูล (Muhammad al-Misriy, 1976 : 3 / 25)

อัล-อะลูซี (al-Alusi) ² ได้กล่าวว่า สำหรับแต่ละประชาชาตินั้น อัลลอฮ์ได้ทรงประทาน บทบัญญัติหรือแนวทางแก่ประชาชาติเหล่านั้น กล่าวคือบทบัญญัติในคัมภีร์เตอราฮ์ สำหรับประชาชาติของท่านเราะสูลยุมซาจนถึงยุคอิสลาม บทบัญญัติในคัมภีร์อินญีล สำหรับประชาชาติของท่านเราะสูลยุมซาจนถึงยุคท่านเราะสูลมูฮัมมัด (ﷺ) และอัลกุรอานสำหรับประชาชาติของท่านนบีมูฮัมมัด(ﷺ)จนถึงวันสิ้นโลก (al-Alusi, 1985 :153/6) ท่านนบีมูฮัมมัดนั้นเป็นเราะสูลองค์สุดท้าย ที่ได้รับการบัญชาการจากพระองค์ และอัลกุรอานนั้นเป็นธรรมนูญที่สมบูรณ์แบบที่สุดในบรรดาธรรมนูญต่างๆ ที่พระองค์ทรงประทานลงมายังโลกมนุษย์ และยังได้ยกเลิกบทบัญญัติที่มีอยู่ในคัมภีร์ก่อนหน้านั้นอีกด้วย ดังนั้นอัลกุรอานจึงเป็นแหล่งที่มาของกฎหมายอิสลามสำหรับประชาชาตินบีมูฮัมมัด (ﷺ) ที่สมบูรณ์และครอบคลุมในทุกๆด้าน อัลลอฮ์ (ﷻ) ได้ตรัสในอัลกุรอานว่า

(208 :)

ความว่า : โอ้บรรดาผู้ศรัทธาทั้งหลายจงเข้าอยู่ในอิสลามโดยทั่ว
ทั้งหมดและจงอย่าตามบรรดาก้าวเดินของชัยฏอน แท้จริงมันคือ
ศัตรูที่ชัดเจนของพวกเจ้า (al- Bakarah : 208)

ในอายะฮ์นี้ อัลลอฮ์ (ﷻ) ได้ตรัสถึงความสมบูรณ์ของศาสนาอิสลาม และกำชับให้บรรดาผู้ศรัทธาปฏิบัติตามบทบัญญัติอิสลามทุกประการ และห้ามอูตรีโดยปฏิบัติในสิ่งที่ไม่อนุมัติ หรือเลือกปฏิบัติตามบทบัญญัติบางประการ โดยละทิ้งบางส่วน (al-Zuhaili, 1991: 235/1)

จากความสมบูรณ์ และลักษณะครอบคลุมของกฎหมายอิสลาม มีนักวิชาการที่มีชื่อเสียงอิสลามยอมรับความจริงดังกล่าว เช่นนายเซอร์ฟิลส์ ได้เขียนไว้ในหนังสือ “*โบนาปาร์ค แอด แอล*

อิสลาม” พิมพ์ที่ปารีสในปี ค.ศ.1914 หน้า 105-125 “ว่า นโปเลียนเคยประกาศความคิดของตนว่าฉันหวังอย่างยิ่งอีกไม่นาน วัน และเวลา ที่ฉันจะสามารถรวบรวมผู้ฉลาด และนักการศึกษาทั้งหลาย ของประเทศต่างๆ ในโลกนี้ เพื่อสร้างการปกครองด้วยแบบฉบับอันเดียวกัน คืออาศัยหลัก

² ชื่อเต็มว่า มะหมูด บิน अबดุลลอฮ์ อัลหุซัยนีย์ อัลอะลูซี ซิฮาบุดดีน อาบู อัสสะนะฮ์ ท่านเกิดที่กรุงแบกแดด ประเทศอิรัก เมื่อ ปี ค.ศ. 1802 และเสียชีวิต ปีค.ศ.1854 ที่ประเทศ อิรักเช่นกัน ท่านเป็นผู้รู้ชาวแบกแดดและเป็นผู้แต่งหนังสืออรรถาธิบายอัลกุรอาน “ รุฮอัลมะอานีย์ ” “ วนิสวะดิสสุมุด ฟิสซาฟารี อีลา อิสลามบูล ” และหนังสือ “ ตะกออิกอ์ดัตฟิร ” (al- Zirikli, 2002 : 7 / 176)

ของอัลกุรอานซึ่งอัลกุรอานเท่านั้นที่มีความจริงและนำมามนุษย์ไปสู่ความสุข ” (โมหัมมัด อับดุลกาเดร์, 2520 : 49)

ยูซุฟ เกาะเราะฎอวีย์³ ได้กล่าวในหนังสือ “ซุมูล อัลอิสลาม” ว่าแท้จริงข้อกำหนดต่าง ๆ ในกฎหมายอิสลามนั้น เป็นคำชี้ขาดของทุกพฤติกรรมของผู้ที่บรรลุนิติภาวะ ซึ่งพวกเขาจะไม่ปลอดจากบทบัญญัติทั้งห้า⁴ ตามที่นักกฎหมายอิสลามได้ระบุไว้ (al-Qaradawi ,1996 : 44)

มุหัมมัด (ﷺ) เป็นเราะสูลท่านสุดท้ายที่ถูกแต่งตั้งขึ้นมาเพื่อเป็นผู้เผยแผ่สังฆกรรมแก่มวลมนุษย์ซึ่งเป็นความเมตตาต่อชาวโลก อัลลอฮ์(ﷻ) ได้ตรัสว่า

(107 :) ﴿﴾

ความว่า : และเราได้ส่งเจ้ามาเพื่ออื่นใด นอกจากเพื่อเป็นความเมตตาแก่ประชาชาติทั้งหลาย (al- Anbiya': 107)

ท่านอะฮฺมะด อับดุลอะซีซได้อธิบายในอายะฮฺนี้ว่าอัลลอฮ์มิได้ประทานนบีมุหัมมัด (ﷺ) พร้อมกับประทานกฎหมายและบทบัญญัติ (อัซซะรีอะฮฺ วัลอะหฺกามฺ) นอกจากเป็นความเมตตาแก่มนุษย์ และฉุญ ผู้ที่น้อมรับความเมตตาเหล่านี้เขาจะได้รับความผาสุกในโลกคุณยาและอาคิเราะฮฺแต่สำหรับผู้ที่ไม่น้อมรับ เขาจะประสบแต่ความขาดทุนในโลกคุณยาและอาคิเราะฮฺ (al-Zuhaili .1991 ,144 / 17) พระองค์อัลลอฮ์ (ﷻ) ได้กำชับให้ท่านเราะสูล และประชาชาติปฏิบัติตามบทบัญญัติศาสนาที่แท้จริงหรือแนวทางของอัลลอฮ์ (ﷻ) พระองค์ทรงดำรัสว่า

(18 :) ﴿﴾

ความว่า : แล้วเราได้ตั้งเจ้าให้อยู่บนแนวทางหนึ่งในเรื่องของการปฏิบัติศาสนกิจที่แท้จริงดังนั้นจงปฏิบัติตามแนวทางนั้น และอย่าได้ปฏิบัติ

³ ชื่อเต็มคือ ซัยคุ ยูซุฟ อับดุลลอฮ์ อัลเกาะเราะฎอวีย์ ท่านเกิด ที่หมู่บ้าน สอฆฎอตุรอบ จังหวัด มอริบียะฮ์ ประเทศอียิปต์ เมื่อวันที่ 9 เดือนกันยายน ปี ค . ศ . 1926 เมื่ออายุได้ห้าขวบ ท่านได้เข้าศึกษาในโรงเรียน ตะหฺฟิซ อัลกุรอาน หลังจากนั้นท่านเดินทางไปกรุงไคโรเพื่อเข้าศึกษาต่อที่มหาวิทยาลัย อัล- อัซฮาร์ ท่านได้เลือกศึกษาในสาขาวิชา อูศูลุดดีน และต่อมาท่านได้ศึกษาต่อในระดับปริญญาโท เลือกสาขาตีฟิร และหะดีษ และท่านจบการศึกษาระดับปริญญาเอก ในปี ค. ศ. 1973 ณ มหาวิทยาลัยอัล- อัซฮาร์เช่นกัน งานเขียนของท่านมีหลายเล่ม แต่ที่โดดเด่นคือ ฟิกฮ์อัชชะกาต (al- Majzumi : 1986 / 461)

⁴ วาญิบ มันคูป หะรอม มักรูฮ์ และมุบาห์

ตามอารมณ์ไฟคำของบรรดาผู้ไม่รู้ (al-Jathiah : 18)

จากนัยยะอายุขัยข้างต้นสามารถเข้าใจได้ว่า กฎหมายอิสลามมีบทบาทอย่างมากในการจัดระเบียบสังคมอิสลาม โดยกำชับให้มนุษย์นั้นปฏิบัติตามบทบัญญัติ หรือแนวทางของอัลลอฮ์ (ﷻ) ฉะนั้นการศึกษาฟิกฮ์ หรือการเรียนรู้กฎหมายอิสลามเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง เพื่อสามารถปฏิบัติตามบทบัญญัติอย่างถูกต้อง ท่านอิมามชาฟีอี⁵ ได้นิยามเกี่ยวกับศาสตร์ฟิกฮ์ว่า ศาสตร์ที่เกี่ยวกับศาสนบัญญัติที่มีลักษณะกำหนดพฤติกรรมที่ได้มาโดยการแสวงหาจากหลักฐานที่มีลักษณะรายละเอียด(al-Zuhaili , 1996 : 19)

ดังนั้นกฎหมายต่างๆที่ชาวมุสลิมรับมาจากท่านนบีมุหัมมัด (ﷺ) นั้นมีพื้นฐานมาจากอัลกุรอาน ท่านเราะฮ์ลุได้ทำหน้าที่บรรยายขยายความหมายอัลกุรอานด้วยวจนะ และการกระทำของท่านซึ่งเรียกว่า สุนนะฮ์ จึงเป็นแหล่งที่สองของกฎหมายอิสลาม ที่นักกฎหมายอิสลามจะต้องยึดถือ ในขณะที่เดียวกันนักกฎหมายอิสลามต่างก็ยอมรับโดยทั่วไปว่า กฎหมายทุกข้อย่อมมีเหตุผล (อิลละฮ์) ในการบัญญัติซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่ประชาชาติอิสลามซึ่งเป็นแหล่งที่สามของกฎหมายอิสลามที่ปลื้มออกมาจากอัลกุรอาน และสุนนะฮ์ นั่นคือ กียาส (การเทียบเคียง) นอกจากนี้ยังมีหลักฐานจาก อัลกุรอาน และ สุนนะฮ์ ระบุว่าความเห็นที่เป็นเอกฉันท์ของบรรดามุญตะฮิด(นักวิเคราะห์และวินิจฉัยกฎหมายอิสลาม) จะมีสภาพปลอดจากความผิดพลาด ซึ่งเป็นแหล่งที่สี่ของกฎหมายอิสลาม นั่นคือ อิจญมาอ์ (อิสมาเอ อาลี 2535 : บทนำ) นอกเหนือจากที่กล่าวมา ก็มีทัศนะที่แตกต่างกันไป แต่อย่างไรก็ตาม แหล่งที่มาของกฎหมายอิสลามนั้น มีมากกว่านี้ แต่ละแหล่งนักกฎหมายอิสลามมีทัศนะที่แตกต่างกันไป (อิสมาเอ อาลี 2535 : 33)

อัลกุรอาน อัสสุนนะฮ์ อัลกียาส และอัลอิจญมาอ์ จึงเป็นแหล่งที่มาของฟิกฮ์สำหรับประชาชาติของท่านเราะฮ์ลุมุหัมมัด (ﷺ) ที่ครอบคลุมในทุกๆด้านของการดำเนินชีวิต และในยุคของท่านเราะฮ์ลุมุหัมมัด (ﷺ) ยังมีชีวิตอยู่นั้น บรรดาเศาะหาบะฮ์⁶ ได้รับการถ่ายทอดวิชาการฟิกฮ์จากท่านศาสดามุหัมมัด (ﷺ) จนได้รับความเชี่ยวชาญอาทิเช่น 1.อบูบักรฺ อัศศิดดีก เกิด51 ปีก่อนฮิจญ์รอฮ์ศักราช และเสียชีวิตเมื่อปีส.ศ.13 2. อัมรฺ อิบนิ อัลคอฏฏอบ เกิด40 ปีก่อนฮิจญ์รอฮ์ศักราช และเสียชีวิตปีส.ศ 23 3.อุษมาน อิบนิ อฟฟาน เกิด23 ปีก่อนฮิจญ์รอฮ์ศักราช และเสียชีวิตปีส.ศ.35 4.อะลี อิบนิ อะบีฏอลิบ เกิด 23 ปีก่อนฮิจญ์รอฮ์ศักราช และเสียชีวิต ปีส.ศ 40 5.อับดุลอะซีซ อิบนิ อววาม เกิด28 ปีก่อนฮิจญ์รอฮ์ศักราช เสียชีวิตปีส.ศ.36 6.ท่านหญิงหุฟเศาะฮฺ บินดี อุมร์

⁵ รายละเอียดเกี่ยวกับชีวประวัติของอิมามอัสชาฟีอีผู้วิจัยกล่าวในบทที่ 3

⁶ หมายถึง ผู้ที่เคยพบกับท่านศาสดามุหัมมัด (ﷺ) ศรัทธาต่อท่าน และเสียชีวิตในสภาพที่เป็นมุสลิม

เกิดก่อนท่านศาสดามุหัมมัด (ﷺ) ถูกแต่งตั้งเป็นเราะสูล 5 ปี เสียชีวิต ปี ฮ.ศ.41 7.ท่านหญิง อาอิชะฮฺ บินติ อับบักร์ เสียชีวิตปี ฮ.ศ.58 และมีอีกหลาย ๆ ท่านเป็นต้น

ต่อมาในยุคตาบิอิน⁷ และตาบิอิฮ์ตตาบิอินพวกเขาได้รับการถ่ายทอดวิชาการฟิกฮฺจากนักกฎหมายอิสลามรุ่นก่อนพวกเขา อาทิเช่น 1).อบู อับดุลลอฮฺ อุรวะฮฺ อิบนิ อับซุบัยร์ เกิดปีฮ.ศ.26และเสียชีวิตปีฮ.ศ.94 2).อบู อับดุลลอฮฺ มาลิก บิน อนัส เกิดปี ฮ.ศ.95 และเสียชีวิตปี ฮ.ศ.179 3). อบู อับดุลลอฮฺ มุหัมมัด บิน อิดริส ท่านเกิด ปีฮ.ศ.150 และเสียชีวิตปีฮ.ศ 204 4).อบู อุมร์ อามิร บิน ชะรอหีล เกิดหลังจากอูสมานเป็นเคาะลีฟะฮฺ 60 ปี และเสียชีวิต ปีฮ.ศ.104 5).อบู อัมร์ อับดุลเราะหฺมาน บิน อัมร์ บินยะหฺมิด เกิดปีฮ.ศ 88 และเสียชีวิต ปีฮ.ศ.157 6).บากริ บิน อับดุลลอฮฺ บิน อัลอัชชาญ์ เกิดปีฮ.ศ.92 เสียชีวิตปีฮ.ศ.175 7).อบู อับดุลลอฮฺ อะหฺมัด บิน มุหัมมัด เกิด ปีฮ.ศ.164 และเสียชีวิตปีฮ.ศ.241 เป็นต้น (Ihsan Abbas . 1990 : 2 , 23)

ในยุคนี้ เริ่มมีแนวคิดทางด้านกฎหมายอิสลาม หรือฟิกฮฺที่มีทิศทางที่ต่างกัน ทั้งนี้เพราะสภาพแวดล้อม และความแตกต่างทางด้านบุคลิกของเศาะหาบะฮฺแต่ละท่าน ซึ่งเป็นผู้ถ่ายทอดวิชากฎหมายให้แก่ชนรุ่นต่อมา รุ่นตาบิอินในยุคนี้ได้เกิดแนวคิดสำคัญ ๆ ทางกฎหมายขึ้นอย่างน้อยสองแนวคิดหลักด้วยกัน คือแนวคิดที่นิยมใช้เหตุผลในการอธิบายบทบัญญัติทางกฎหมาย และแนวคิดที่สองคือ แนวคิดที่ยึดตัวบทเป็นหลักในการอธิบายบทบัญญัติทางกฎหมาย สองแนวคิดดังกล่าวนี้ยังคงมีอิทธิพลต่อการพัฒนาการของกฎหมายอิสลามในสมัยต่อมา (อิสมาแอ อาลี 2546 : 7)

ในยุคตาบิอินและชนรุ่นหลังจากตาบิอินได้เกิดแนวคิดที่แตกต่าง และก่อเกิดของมัซฮับต่างๆในเวลาต่อมาซึ่งได้เกิดเป็นมัซฮับใหญ่ ๆ สี่มัซฮับด้วยกันคือ มัซฮับหะนะฟียะ มัซฮับมาลิกียะ มัซฮับชาฟีอียะ และมัซฮับหัมบะลียะ จนการศึกษาฟิกฮฺตามแนวมัซฮับชาฟีอียะ ได้แผ่ขยายในภูมิภาคต่าง ๆ รวมทั้งในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในเวลาต่อมา จึงเกิดอุละมาอ์⁸ ตามแนวมัซฮับชาฟีอียะมากมาย อาทิเช่น

1 .ชัยคุ อับดุลมาลิก บิน อับดุลลอฮฺ (Dato Pauh Manis) ชาวตรังกานู ประเทศมาเลเซีย เกิดปีค.ศ. 1650 และเสียชีวิตเมื่อปี ค.ศ.1736 หนังสือฟิกฮฺที่ท่านแต่งมีสี่เล่ม เล่มแรกคือหนังสือ " (ริสาละตุอันนัคลี) เล่มที่สองคือ " (ริสาลัตฺ กัย ฟิยุดินนิยะฮฺ) เล่มที่สามคือ " (อัลกิฟายะฮฺ) เล่มที่สี่ คือ ชัรหุหิกัม(Ismail Bin CheDawud ,1992 :1)

⁷ มุสลิมที่พบกับเศาะหาบะฮฺ

⁸ อุละมาอ์ภาษาอาหรับ() เป็นพหูพจน์ของคำว่า อาลิม () แปลว่า ปราชญ์ หรือผู้รู้

2. ชัยคุ อับดุลเศาะมัด บิน อับดุลลอฮ์ อัลปะลิมบานีย์ ประเทศอินโดนีเซีย ท่านเกิดปีค.ศ.1704 และเสียชีวิต ปีค.ศ. 1828ท่านแต่งหนังสือฟิกฮหลายเล่มด้วยกันแต่ที่โด่งดังและรู้จักกันคือหนังสือ " (สิริสสาละกีน)

3. ชัยคุ มุหัมมัด อิรซัด บิน อับดุลลอฮ์ อัลบันญารี๊ ท่านเกิดปีค.ศ. 1710 และเสียชีวิต ปีค.ศ.1812 หนังสือฟิกฮที่ท่านแต่งและเป็นที่ยอมรับกัน คือ " (สะบิล อัลมุฮัดดีน) (Azra , 1995 : 246 , 252)

นอกจากนี้การนิพนธ์ฟิกฮก็ยังได้แผ่ขยายในปัตตานี ปลายศตวรรษที่18 จนถึงศตวรรษที่19 ปัตตานีถือได้ว่าเป็นศูนย์กลางอารยธรรมอิสลามที่มีอูละมาอ์มีบทบาทด้านการนิพนธ์ตำราอิสลามศึกษาจนมีชื่อเสียงและเป็นที่ยอมรับกันมิใช่เฉพาะในปัตตานีอย่างเดียว แต่ยังแผ่กระจายไปยังภูมิภาคอื่น ๆ ทั้งแถบประเทศอาหรับ ตุรกี และแอฟริกาใต้ซึ่งต่างก็เคยศึกษากับอูละมาอ์ที่มีสติปัญญาดี อลัทธิ นอกรีต นอกจากนั้นยังมีนักศึกษาจากประเทศศรีลังกา พม่า กัมพูชา เวียดนาม ฟิลิปปินส์ และ อีกหลาย ๆ ประเทศบนคาบสมุทรมาเลย์ต่างเข้ามาศึกษากับอูละมาอ์ปัตตานีที่ปัตตานี (พะฎอนีย์) (Muhammad Zambiri A. Malek , 1994 : 95) ท่านอะหมัด ฟัดหีย์ ได้กล่าวในการสัมมนา “บทบาทอูละมาอ์ในการศึกษาอิสลามในปัตตานี” จัดโดยมหาวิทยาลัยอิสลามยะลา วันที่ 17 /7/ 2008 ว่า อูละมาอ์ปัตตานีนอกจากเปิดสอนแล้ว ยังมีบทบาทสำคัญในการประพันธ์ตำราฟิกฮหรือที่รู้จักกันมากในนาม “ กิตาบญาวีหรือกิตาบลีลลือ ” จนถึงศตวรรษที่ 20 ผลงานประพันธ์กิตาบญาวีของอูละมาอ์ปัตตานีได้ปรากฏเป็นจำนวนมากมายหลากหลายหัวข้อ (มหาวิทยาลัยอิสลามยะลา ,2008 : 8) อูละมาอ์ปัตตานีที่มีชื่อเสียงอาทิเช่น

1 .ชัยคุ ดาวูด บิน อับดุลลอฮ์ อัลพะฎอนีย์ เกิด ปีค.ศ.1769 และเสียชีวิตในปีค.ศ. 1847 ท่านได้เขียนหนังสือ " (บุษยะตุอัลญาลาบ) หนังสือเล่มนี้เป็นตำราวิชาฟิกฮ ที่ว่าด้วยเรื่องอิบาดะฮ์ ชีวิตประวัติของท่านอิมามชาฟีอีย์ และได้รับการตีพิมพ์หลายต่อหลายครั้งในกรุงมักกะฮ์ อียิปต์ และตุรกี แต่ไม่ปรากฏปีที่แต่งเสร็จ (Wan Mohd Shaghir Abdullah ,1990: 57-58)

2 .ชัยคุ ชัยนุลออบิดีน บิน มุหัมมัด อัลพะฎอนีย์ หรือ ตูวันมีนาล ท่านเกิดในปีค.ศ 1820 และเสียชีวิต ปีค.ศ.1913หนังสือเล่มแรกที่ท่านได้แต่งคือ " (กัษฟูอัลลิยาม) ตรงกับปี ค.ศ1889 เป็นต้น(Ahmad Fathi ,2001:67-70) และยังมีอีกหลาย ๆ ท่านที่มีการแต่งหนังสือหลังจากนั้น แต่อูละมาอ์ปัตตานีที่มีชื่อเสียง และโดดเด่นทางด้านฟิกฮในอดีต มีอยู่ 7 ท่านด้วยกัน (Ismail bin Che Dawud , 1992 : 143) คือ

1. ชัยคุดาวูด บิน อับดุลลอฮ์ อัล พะฎอนีย์ (ค.ศ. 1769 – 1847)

2. ชัยคุชัยนุลออบิดีน บินมุหัมมัด อัล พะฎอนีย์ (ค. ศ. 1820 – 1913)

3. ชัยคุ อับดุลกอดีร์ บินอับดุลเราะหฺมาน อัล ฝะฎอนีย์ (ค. ศ. 1829 – 1898)
4. ชัยควัน อะหฺหมัด บิน มุหัมมัดเซน อัลฝะฎอนีย์ (ค.ศ. 1856 – 1908)
5. ชัยคุมุหัมมัด บิน อิสมาอีล ดาหวุด อัลฝะฎอนีย์ (ค. ศ . 1844 – 1915)
6. ชัยคุอับดุลเราะหฺมาน บิน มุหัมมัดอาลี (ไม่ปรากฏปีเกิดและเสียชีวิต)
7. ตีงกูมะหฺมุดซุคีย์ บิน ตีงกู อับดุลเราะหฺมาน (ค.ศ 1876 – 1956)

จาก อุละมาอ์ในอดีตที่โดดเด่นในด้านฟิกฮฺของปัตตานี ซึ่งมีอยู่ 7 ท่าน ผู้วิจัยได้เลือกท่านชัยคุมุหัมมัด บิน⁹ อิสมาอีล ดาหวุด อัลฝะฎอนีย์ ท่านได้แต่งหนังสือ วุซหฺ อัลอัฟรอหฺ วะอิชบาหฺ อัลฟะลาหฺ ซึ่งเป็นตำราเกี่ยวกับฟิกฮฺชาวมลายูแนวมัซฮับชาฟีอี อันเป็นหนังสือที่มีคุณค่าทางวิชาการ ท่าน K.H.M. ซาฟีอี ฮาดซามีย์ ท่านให้คำตอบปัญหาศาสนาที่ผู้ฟังได้ถามในรายการวิทยุ “ a Radio Cendera Wasih Jakarta ” ความว่ารายการวิทยุแสงธรรมแห่งจาการ์ตา ว่าท่านอ้างมาจากหนังสือ วุซหฺ อัล อัฟรอหฺ วะอิชบาหฺอัลฟะลาหฺ (Muhammad Saqir bin Abdullah , 1995 : 3) และมีบทบาทในการเผยแพร่ความรู้ในด้านการศึกษากฎหมายอิสลามเบื้องต้น อีกทั้งยังได้นำไปใช้ในการเรียนการสอนตามมัศญิดและสถานศึกษาต่าง ๆ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันอีกด้วย

بابอมะ บิน อิสฮาก¹⁰ (สัมภาษณ์ , 16 มกราคม 2551) “ ท่านได้เรียนและสอนหนังสือเล่มนี้หลายปีเพราะเป็นหนังสือที่รู้จักกันในบรรดาอุละมาอ์ปัตตานีในอดีตซึ่งจะมีการเรียนการสอนตามปอเนาะต่าง ๆ และมีเนื้อหาที่เหมาะสมสำหรับผู้เริ่มศึกษากฎหมายอิสลามเบื้องต้นที่เกี่ยวกับอิบาอะฮฺอีกด้วย”

สำหรับประเด็นปัญหาที่เป็นสาเหตุให้ผู้วิจัยเลือกหนังสือเล่มนี้ คือ

1. ชัยคุ มุหัมมัด บินอิสมาอีล ดาหวุด อัลฝะฎอนีย์ ได้เขียนหนังสือเล่มนี้มีรายละเอียดและระเบียบวิธีการเขียนอย่างไร แหล่งที่มาของข้อมูล แหล่งที่มาของบทบัญญัติมาจากหลักฐานใดบ้าง และการอธิบายบทบัญญัติอย่างไร
2. เป็นหนังสือฟิกฮฺชาวมลายู ที่ใช้ศึกษาในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันซึ่งบ่งบอกถึงความโดดเด่นอย่างไร และเป็นที่ยอมรับของอุละมาอ์ต่อหนังสือเล่มนี้มากน้อยเพียงไร

จากปัญหาเหล่านั้นทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษา และวิเคราะห์หนังสือเล่มนี้ในด้านวิธีการเขียน วิธีการอธิบายบทบัญญัติ แหล่งที่มาของข้อมูล และวิธีการนำหลักฐานต่าง ๆ มาอ้างอิงเพื่อนำเสนองานเขียนของอุละมาอ์ในอดีตต่อสาธารณชน

⁹ บินหรืออิบนู มาจากรากศัพท์ภาษาอาหรับที่มุสลิมทั่วไปใช้เพื่อบ่งบอกว่าเป็นบุตรชายของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง ส่วนบุตรหญิงจะใช้คำว่า บินติ

¹⁰ ชื่ออาหามะ จาลง เกิดปีพ.ศ.2499 ท่านเป็นผู้จัดการโรงเรียนคารุทกูรอาน(สถาบันปอเนาะ) อ. ยะหา จ. ยะลา

1.2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

(1) เอกสารที่เกี่ยวข้อง

จากการค้นคว้าจากหนังสือและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับประวัติของ ชัยคุมุหัมมัด บิน อิสมาอีล ดาเวด อัลพะฎอนีย์ และหนังสือ วุซฮุ อัลอัฟรอหุ วะอิศบาหุ อัลพะลาหุ พบว่ามีหนังสือที่กล่าวถึง หลายเล่มด้วยกัน ซึ่งผู้วิจัยพอสรุปได้ดังนี้.

1.1 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับท่านชัยคุมุหัมมัด บิน อิสมาอีล ดาเวด อัลพะฎอนีย์

1) อิสมาอีล บิน เจะดาเวด ซาฆมาเลเซียได้เขียนไว้ในหนังสือ “Tokoh – Tokoh Ulama Semenanjung Melayu” โดยใช้ตัวอักษรโรมัน พิมพ์เมื่อปี คริสต์ศักราช 1992 ประเทศมาเลเซีย เป็นหนังสือรวบรวมชีวประวัติอุละมาอ์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งมีทั้งหมด 2 เล่มในเล่มที่ 1 ได้กล่าวเกี่ยวกับประวัติอุละมาอ์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หนึ่งในนั้น ปรากฏชื่อของท่าน ชัยคุมุหัมมัด บินอิสมาอีล ดาเวด อัลพะฎอนีย์ ในหนังสือเล่มนี้ผู้เขียนได้พูดถึงเกี่ยวกับ ชื่อจริง ครอบครัว วัน เดือน ปีเกิด การศึกษาหาความรู้ ตลอดจนความสัมพันธ์ระหว่างท่านกับ ชัยคุ ดาเวด บิน อับดุลลอฮ์ อัลพะฎอนีย์อีกด้วย (Ismail bin Che Dawud, 1992 : 131 / 1)

2) อะหฺมัด ฟัดหีย์ ได้เขียนในหนังสือ “Ulama Besar Dari Patani” เป็นหนังสือ รวบรวมชีวประวัติ ของบรรดาอุละมาอ์ปัตตานีในอดีตตั้งแต่ปี ค.ศ. 1769-1991 ผู้เขียนได้เขียนไว้ โดยใช้อักษรญาวิ จัดพิมพ์โดย มหาวิทยาลัยแห่งชาติมาเลเซีย รัฐสลังอร์ ประเทศมาเลเซีย ในปี ค.ศ. 2001 ผู้เขียน ได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่าง ชัยคุ ดาเวด อัลพะฎอนีย์ กับ ชัยคุมุหัมมัด บิน อิสมาอีล ดาเวด อัลพะฎอนีย์ ในฐานะเป็นบุตรบุญธรรมของชัยคุดาเวด อัลพะฎอนีย์ และยังได้กล่าว ถึง กิจวัตรประจำวันของชัยคุมุหัมมัด บิน อิสมาอีล ดาเวด ที่หลักๆ มีสามกิจกรรมด้วยกัน คือ การสอน การเขียนหนังสือ และงานเกี่ยวกับกลุ่มสุญญาญ์ (Ahmad Fathi 2001 : 38- 80)

3) มุหัมมัด นะฎีบ บิน อับดุลกอดีร์ เป็นนักวิชาการชาวมาเลเซีย ท่านได้เขียนบทความทางวิชาการในหัวข้อ “ Sheikh Muhamad Bin Ismail Dawudi al- Fatoni : Peranan dan Sumbangannya Dalam Dakwah Islamiah” เพื่อนำเสนอในการสัมมนาอุละมาอ์นุสันตารา (Nadwah Ulama Nusantara) ครั้งที่1 ซึ่งจัดโดยวิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ระหว่างวันที่ 19 – 20 พฤษภาคม พ.ศ. 2544 ตรงกับปี ค.ศ.2001 ในบทความชิ้นนี้มีเนื้อหาเกี่ยวกับชีวประวัติของชัยคุมุหัมมัด บิน อิสมาอีล ดาเวด ผลงานและบทบาทของท่านในด้านการเผยแผ่ศาสนาอิสลาม

5) ซีดี้ ชะลีเกาะฮุเป็นนักวิชาการชาวมาเลเซีย ท่านได้เขียนบทความทางวิชาการในหัวข้อ “Sumbangan Ulama Patani Dalam Perkembangan Ilmu Fiqh” เพื่อนำเสนอในการสัมมนาอุละมาฮ์ นูสันตารา (Nadwah Ulama Nusantara) ครั้งที่1ซึ่งจัดโดยวิทยาลัยอิสลามศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ระหว่างวันที่ 19 – 20 พฤษภาคม พ.ศ. 2544 ตรงกับปี ค.ศ. 2001 ในบทความชิ้นนี้มีเนื้อหาเกี่ยวกับบทบาทของอุละมาฮ์ปัตตานีในการพัฒนาการวิชาฟิกฮ์ และท่านได้กล่าวถึงอุละมาฮ์ปัตตานีที่โด่งดังในอดีตและหนึ่งในนั้นท่านซัยคุหมัมมัดบิน อิสมาอีล ดา วูด กับผลงานทางวิชาการ

1.2 เอกสารที่เกี่ยวข้องกับหนังสือ วุซฮุ อัลอัฟรอหุ วะอิศบาหุ อัลพะลาหุ

1) อะหมัด ฟัดหีย์ ได้เขียนใน หนังสือ “Ulama Besar Dari Patani” เป็นหนังสือ รวบรวมชีวประวัติของบรรดาอุละมาฮ์ปัตตานีในอดีต ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1769 – 1991 ผู้เขียนได้เขียนไว้โดยใช้อักษรญาวิ จัดพิมพ์ขึ้นโดยมหาวิทยาลัยแห่งชาติมาเลเซีย รัฐสลังงอร์ ประเทศมาเลเซียในปี ค.ศ.2001 ได้กล่าวถึงงานประพันธ์ของท่าน ซัยคุ หมัมมัด บิน อิสมาอีล ดา วูด อัลพะฎอนีย์ มีอยู่ทั้งหมด 10 เล่มด้วยกัน และหนึ่งในงานประพันธ์นั้นคือ หนังสือ วุซฮุ อัลอัฟรอหุ วะอิศบาหุ อัลพะลาหุซึ่งเป็นหนังสือเกี่ยวกับกฎหมายอิสลาม (Ahmad Fathi, 2001 : 131)

2) หะสัน หมัดหมาน ได้เขียนในหนังสือ “Pondok and Madrasah in Pattni” (ปอเนาะและโรงเรียนสอนศาสนาในปัตตานี) ท่านได้เขียนเป็นภาษาอังกฤษ และได้แปลเป็นภาษามลายูโดยท่านฮัสลิน บินติ กัลมีย์ ชาวมาเลเซีย จัดพิมพ์โดยมหาวิทยาลัยแห่งชาติมาเลเซียในปีค.ศ.2001 เนื้อหาในหนังสือเล่มนี้ ท่านได้กล่าวถึงเกี่ยวกับปอเนาะ และโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในปัตตานีตลอดจนหนังสือต่าง ๆ ที่ใช้ในการเรียนการสอนในปอเนาะต่าง ๆ อีกทั้ง ท่านได้ กล่าวถึงบทบาทของอุละมาฮ์ปัตตานีในการเผยแผ่ศาสนาอิสลามด้วยการเขียนหนังสือ และหนึ่งในนั้นมีหนังสือ วุซฮุ อัลอัฟรอหุ วะอิศบาหุ อัลพะลาหุ ซึ่งมีจำนวนหน้าทั้งหมด 64 หน้าซึ่งในหนังสือเล่มนี้ได้อธิบายเกี่ยวกับหลักการอิสลาม หลักการศรัทธา ความสะอาด และผลร้ายแก่ผู้ที่ไม่ละหมาด (หะสัน หมัดหมาน, 2001)

3) วันมุหมัมมัด สอฆิร อับดุลลอฮุ ได้เขียนในหนังสือ “Shykh Dawud Bin Abdullah al-Fatoni Ulama dan Pengarang Terulung Asia Tenggara” ท่านได้เขียนเป็นภาษามลายู อักษรรูมี ซึ่งจัดพิมพ์โดย HIZBI 23 Jalan Bunga Melor (อีซบี 23 ถนนbungomือโลร มาเลเซีย) ในปี ค.ศ.1990 ในหนังสือเล่มนี้ท่านได้กล่าวถึงชีวประวัติของซัยคุ ดา วูด อัลพะฎอนีย์ ในฐานะที่เป็นอุละมาฮ์ อันดับต้นๆในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ กับผลงานทางวิชาการ และท่านได้กล่าวถึงอุละมาฮ์อื่นๆ นอกเหนือ จากซัยคุ ดา วูด และหนึ่งในนั้น ซัยคุหมัมมัด บิน อิสมาอีล ดา วูด อัลพะฎอนีย์ กับผลงานของท่านคือ หนังสือ วุซฮุ อัลอัฟรอหุ วะอิศบาหุ อัลพะลาหุซึ่งเป็นหนังสือที่รู้จักกันใน

บรรดาอุละมาอ์อิสลามที่ใช้ในการตอบปัญหาศาสนาบางส่วน (Muhammad Saghir Bin Abdullah ,1990 : 3)

4) ท่านมุหัมมัด ซัมบิรีย เอ มาลิก ได้เขียนในหนังสือ “ Patani dalam Tamadun Melayu” ท่านได้เขียนเป็นภาษามลายู อักษรโรมัน จัดพิมพ์โดย สถาบันภาษาและวัฒนธรรม กัวลาลัมเปอร์ เมื่อปี ค. ศ. 1994 ส่วนหนึ่งของเนื้อหาในหนังสือเล่มนี้ท่านกล่าวถึงเกี่ยวกับ อุละมาอ์ ปัตตานี ที่มีชื่อเสียงที่มีผลงานทางด้านการแต่งหนังสือมาก และหนึ่งในนั้นท่านได้อ้างท่าน ชัยคุ มุหัมมัด บิน อิสมาอีล ดาอุด กับผลงานส่วนหนึ่งของท่าน คือ หนังสือ วุซหุ อัล อัฟรอหุ วะอิศบาหุ อัล ฟีลาหุ ซึ่งเป็นหนังสือที่มีคุณค่าทางวิชาการเล่มหนึ่ง (Muhammad Zambiri A. Malek , 1994 : 123)

(2) งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการค้นคว้าจากงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับประวัติของชัยคุมุหัมมัด บินอิสมาอีล ดาอุด อัลฟีฏอนียฺ และหนังสือ วุซหุอัลอัฟรอหุ วะอิศบาหุ อัลฟีลาหุ พบว่ามีงานวิจัยบางเล่มได้กล่าวถึง ซึ่งผู้วิจัยพอสรุปได้ดังนี้.

2.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชัยคุมุหัมมัด บินอิสมาอีล ดาอุด อัลฟีฏอนียฺ

1) พีรยศ ราอิมมูลาได้เขียนในหนังสือ “บทบาทสถาบันอุละมาอ์ และการศึกษาอิสลามปัตตานีในอดีตตั้งแต่ปี ค.ศ .1785 – 1945” หนังสือเล่มนี้ได้แปลจากวิทยานิพนธ์ของผู้เขียนเองที่เป็นภาษาอังกฤษ ในหนังสือเล่มนี้ ผู้เขียนได้กล่าววนอกเหนือจากเกี่ยวกับชีวประวัติ ของท่านชัยคุ มุหัมมัด บิน อิสมาอีล ดาอุด อัลฟีฏอนียฺ ผู้เขียนยังได้กล่าวถึงบทบาท ชัยคุมุหัมมัด บิน อิสมาอีล อัค ดาอุดียฺ อัล ฟีฏอนียฺ ที่มีความพยายามในการผลักดันการก่อตั้งสมาคมอุละมาอ์ปัตตานี ณ นครมักกะห์ ประเทศซาอุดีอาราเบียอีกด้วย

2) ดลวานะ ตาเยะ ผลงานวิจัยในหัวข้อ “ Peranan Ulama Fatani Dalam Bidang Dakwah Islamiah Menerusi Penulisan - Penulisan Yang Kreatif” ซึ่งเป็นวิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต ปีการศึกษา 1995สาขาวิชาตะวะฮฺ และกียาดะฮฺ คณะอิสลามศึกษามหาวิทยาลัยแห่งชาติมาเลเซีย ประเทศมาเลเซียในการเขียนวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้วิจัยได้เขียนเกี่ยวกับบทบาทของบรรดาอุละมาอ์ปัตตานีในอดีตในการเผยแผ่อิสลาม อุละมาอ์ที่โดดเด่นมีหลายท่านด้วยกัน หนึ่งในนั้นคือชัยคุ มุหัมมัด บิน อิสมาอีล ดาอุด อัลฟีฏอนียฺ และผู้วิจัยยังได้หยิบยกเกี่ยวกับชีวประวัติ ครอบครัว การศึกษา บทบาทในการเผยแผ่ศาสนาอิสลาม ตลอดจนผลงานด้านการนิพนธ์ ของท่าน ชัยคุ มุหัมมัด บิน อิสมาอีล ดาอุด อัลฟีฏอนียฺ

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับหนังสือวุซหุอัลอัฟรอหุ ะอิศบาหุอัลพะลาหุ

1) นายอัสมัน แตอาลี ได้ทำการวิจัยในหัวข้อ “ฟิกฮุนิพนธ์ของชัยคุ มุหัมมัด บินอิสมาอีล ดาฎูด อัลพะฎอนีย์ ในหนังสือ มัฎละอู อัลบัคร์ร็อยน์” ซึ่งเป็นวิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชากฎหมายอิสลาม คณะอิสลามศึกษาวิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี(PSU) ปีการศึกษา 2547ในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ผู้เขียนได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการนิพนธ์ฟิกฮุของท่าน ชัยคุ มุหัมมัด บิน อิสมาอีล ดาฎูด อัลพะฎอนีย์ ในหนังสือมัฎละอู อัลบัคร์ร็อยน์ และผู้เขียนได้กล่าวถึง ชีวิตประวัติ และผลงานทางวิชาการของท่าน ชัยคุ มุหัมมัด บินอิสมาอีล ดาฎูด ทั้งหมด 10 เล่มด้วยกัน หนึ่งในนั้นมีหนังสือ วุซหุ อัลอัฟรอหุ ะอิศบาหุ อัลพะลาหุ และท่านยังได้กล่าวถึงเนื้อหาบางส่วนที่เกี่ยวกับหลักการศรัทธาและหลักการอิสลาม ตลอดจนเรื่องเกี่ยวกับฟิกฮุบางส่วนอีกด้วย

1.3 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิวัฒนาการฟิกฮุนิพนธ์ในปัตตานีตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน
2. เพื่อศึกษาชีวิตประวัติของชัยคุมุหัมมัด บิน อิสมาอีล ดาฎูด อัลพะฎอนีย์
3. เพื่อศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับหนังสือวุซหุอัลอัฟรอหุ ะอิศบาหุ อัลพะลาหุ
4. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์ระเบียบวิธีการนิพนธ์ ฟิกฮุของชัยคุมุหัมมัด บิน อิสมาอีล ดาฎูดในหนังสือวุซหุ อัลอัฟรอหุ ะอิศบาหุ อัลพะลาหุ

1.4 ความสำคัญและประโยชน์

1. ได้รู้วิวัฒนาการฟิกฮุนิพนธ์ในปัตตานีตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน
2. ได้รู้ชีวิตประวัติของชัยคุ มุหัมมัด บินอิสมาอีล ดาฎูดในฐานะอุละมาอ์ปัตตานี
3. ได้รู้รายละเอียดต่างๆที่เกี่ยวกับหนังสือวุซหุ อัลอัฟรอหุ ะอิศบาหุ อัลพะลาหุ
4. ได้รู้ระเบียบวิธีการนิพนธ์ของ ชัยคุ มุหัมมัด บิน อิสมาอีล ดาฎูดในหนังสือ วุซหุ อัลอัฟรอหุ ะอิศบาหุ อัลพะลาหุ
5. สามารถนำข้อมูลจากการวิจัยครั้งนี้ไปใช้เพื่อประโยชน์ในสังคม

1.5 ขอบเขตการวิจัย

ศึกษารายละเอียดและวิเคราะห์ระเบียบวิธีการนิพนธ์หนังสือเกี่ยวกับฟิกฮ์ของชัยคุมุหัมมัด บิน อิสมาอีล ดาวูด ในหนังสืออุซูลุชาหุ อัลอัฟรอหุ วะอิศบาหุ อัลฟะลาหุ

รายละเอียดหนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือฟิกฮ์แนวมัซฮับชาฟีอีมีเนื้อหา 2 ตอนคือ ตอนที่ 1 เกี่ยวกับอุซูลุดดีน และตอนที่ 2 เกี่ยวกับฟิกฮ์ซึ่งประกอบด้วย 2 บท บทที่ 1 ว่าด้วยการทำความสะอาด ส่วนบทที่ 2 ว่าด้วยการละหมาด มีหน้าหนังสือทั้งหมด 64 หน้าท่านชัยคุมุหัมมัด บิน อิสมาอีล ดาวูด เป็นผู้แต่งโดยเขียนเป็นภาษามลายู

ส่วนการวิเคราะห์ผู้วิจัยจะศึกษาวิเคราะห์ดังต่อไปนี้.

1. วิเคราะห์วิธีการเขียน
2. วิเคราะห์แหล่งที่มาของเนื้อหา
3. วิเคราะห์การอธิบายบทบัญญัติ
4. วิเคราะห์การตัดกลัด¹¹มัซฮับอื่นนอกเหนือจากมัซฮับชาฟีอี
5. วิเคราะห์การรวบรวมทัศนะ

1.6 ข้อตกลงเบื้องต้น

1. การปริวรรตอักษรอาหรับ – ไทย และศัพท์ด้านอิสลามศึกษาผู้วิจัยจะใช้ของวิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
2. การอ้างอิงตัวบทอัลกุรอาน ผู้วิจัยจะเขียนอายะฮ์มาทั้งหมด และระบุสูเราะฮ์ หมายเลขอายะฮ์ไว้ด้านล่างของคำแปล
3. การอ้างอิงจากอัลหะดีษ ผู้วิจัยจะเขียนหะดีษพร้อมกับคำแปลมาทั้งหมด และระบุชื่อผู้รายงาน ปีพิมพ์ และหมายเลขหะดีษ
4. ในการแปลความหมายอายะฮ์อัลกุรอาน เป็นภาษาไทย ผู้วิจัยจะยึดหนังสือพระมหาคัมภีร์อัลกุรอานพร้อมความหมายของสมาคมนักเรียนเก่าอาหรับประเทศไทยศูนย์กษัตริย์พะฮัด เพื่อการพิมพ์อัลกุรอาน อัลมะดีนะฮ์ อัลมุนาวะเราะฮ์ ราชอาณาจักรราชอาณาจักรอูคูเราะเบีย

¹¹ การตัดกลัดหมายถึงการปฏิบัติตามคำพูดหรือความคิดเห็นของผู้อื่น หรือเรียกว่าพฤติกรรมการลอกเลียนแบบ (Hasan , 1998 : 94)

5. หนังสือ วุซฮากุ อัลอัฟรอหุ วะอิศบาหุ อัลพะลาหุ ที่ผู้วิจัยนำมาเป็นเอกสารในการศึกษาครั้งนี้ เป็นหนังสือที่จัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์ดาร์ลุมาอาเรฟ รัฐปีนัง ประเทศมาเลเซีย ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์

6. การเขียนประวัตินักกฎหมายอิสลามที่มีชื่อปรากฏในหนังสือ วุซฮากุ อัลอัฟรอหุ วะอิศบาหุ อัลพะลาหุ ผู้วิจัยจะเขียนประวัติพอสังเขปเท่านั้น

7. การแปลหนังสือและเอกสารต่างๆที่เป็นภาษาต่างประเทศมาแปลเป็นภาษาไทยนั้น ผู้วิจัยจะแปลลักษณะถอดความและพยายามรักษาความหมายข้อความเดิมไว้อย่างสมบูรณ์ที่สุด

8. ข้อมูลที่ได้จากหนังสือหรือตำราต่างๆ ผู้วิจัยจะอ้างถึงด้วยวิธีการเขียน นาม – ปี และเลขหน้าที่ใช้อ้างอิงในเครื่องหมายวงเล็บซึ่งจะใช้ปี พุทธศักราชสำหรับหนังสือภาษาไทย และปี คริสตศักราช สำหรับหนังสือต่างประเทศ

9. หากหะดีษบันทึกโดยบุคอรี และมุสลิม ผู้วิจัยจะไม่ระบุระดับของหะดีษ แต่จะระบุระดับของหะดีษที่บันทึกโดยผู้อื่น

10. การอธิบายศัพท์ มัษฮับ ลัทธิ และสถานที่ต่างๆที่เห็นว่าสำคัญผู้วิจัยจะอธิบายในเชิงอรรถ

11. กรณีคัดลอกจากหนังสือต่าง ๆ ผู้วิจัยจะสืบค้นพร้อมทั้งเขียนประโยชน์ที่คัดลอก ชื่อหนังสือ ผู้แต่ง เล่ม และหน้าโดยสังเขป

12. หากพาดพิงถึงอุละมาฮ์ ผู้วิจัยจะสืบค้นจากที่พาดพิง

13. บทบัญญัติที่มีได้้อ้างหลักฐานผู้วิจัยจะสืบค้นจากแหล่งพร้อมทั้งเขียนหลักฐาน ชื่อหนังสือ ผู้แต่ง เล่ม และหน้าโดยสังเขป

14. ผู้วิจัยจะเขียนเนื้อหาแต่ละบทในหนังสือเล่มนี้โดยสรุป

15. กรณีการกล่าวถึงการอธิบายบทบัญญัติจากกูรอาน หะดีษ กียาส อิจญ์มาฮ์ อูर्फ์ ผู้วิจัยจะเขียนมาเพื่อนำเสนอการอธิบายบทบัญญัติ

16. กรณีการอิจญุติฮาด และการตัดกลัด ผู้วิจัยจะเขียน เพื่อนำเสนอวิธีการอิจญุติฮาด และการตัดกลัด ของท่านซัยคุมุหัมมัด บิน อิสมาอิล

17. กรณีกล่าวถึง ทัสนะฮะ อุละมาฮ์ โดยการตรัฟิหุหรือมิได้ตรัฟิหุผู้วิจัยจะเขียนเพื่อนำเสนอการใช้ทัสนะฮะอุละมาฮ์ในการแต่งหนังสือของท่านซัยคุมุหัมมัด บิน อิสมาอิล

1.7 สัญลักษณ์ที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ผู้วิจัยได้ใช้สัญลักษณ์ดังต่อไปนี้

1. ﴿...﴾ อ่านว่า “ สุขานะฮฺวะตะอาลา เป็นคำสรรเสริญต่อเอกองค์อัลลอฮ์ แปลว่า ผู้ทรงบริสุทธิ และผู้ทรงสูงส่งยิ่ง
2. ﴿...﴾ อ่านว่า “ ค็อลลัลลอฮฺอะลัฮฺวะฮฺลัม เป็นการสรรเสริญ และคูอาอ์แต่ท่านนบีมุหัมมัด แปลว่า ขออัลลอฮฺทรงสวดและให้ความสันติแก่ท่าน
3. ﴿...﴾ อ่านว่า “ เราะฎ็ยัลลอฮฺอันฮฺ เป็นคำขอคูอาอ์แต่เศาะหาบะฮฺ แปลว่า ขอให้ อัลลอฮฺทรงพอพระทัยต่อท่าน
4. ((.....)) วงเล็บคู่ จะใช้สำหรับตัวบทอัลหะดีษ
5. (.....) วงเล็บเดี่ยวจะใช้สำหรับในการเขียนรายการอ้างอิงและการอธิบายศัพท์ที่สำคัญ
6. “.....” อัญประกาศจะใช้สำหรับการแปลอัลกุรอาน อัลหะดีษ ชื่อหนังสือ และคำพูดของอุละมาอ์
7. ﴿.....﴾ วงเล็บปีกกาจะใช้สำหรับอายะฮฺ

1.8 นิยามศัพท์เฉพาะ

ฟิกฮฺ คือการรู้กฎหมายอิสลามซึ่งเป็นกฎหมายที่มุสลิมจะต้องปฏิบัติตาม มีเนื้อหาแบ่งเป็น 4 ประเภท 1. อิบาดัต คือ เกี่ยวกับศาสนพิธี 2. มูอามะลาต คือ เกี่ยวกับกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ 3. มุนากะหาต คือ กฎหมายเกี่ยวกับการแต่งงานและครอบครัว 4. ญินายัต คือ กฎหมายอิสลามเกี่ยวกับคดีอาญา

นิพนธ์ คือ การแต่งหรือการเขียนหนังสือ

ฟิกฮฺนิพนธ์ คือ การแต่งหนังสือที่มีความรู้เกี่ยวกับกฎหมายอิสลาม

ชัยคุ คือ ฐานะของอุละมาอ์ หรือผู้รู้ทางด้านวิชาการอิสลามที่ถูกเรียกกันในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในอดีต เช่นปัตตานี อินโดนีเซีย มาเลเซีย เป็นต้น ตลอดจนในประเทศต่างๆ ในตะวันออกกลางด้วย

มุหัมมัด บิน อิสมาอิล คือ ชื่อผู้แต่งหนังสืออุซฮาหฺ อัลอัฟรอหฺ วาอิสบาหฺ อัลฟะลาหฺ

ดาวูด คือ มาจากชื่อเดิมของท่าน ชัยคุดาวูด บิน อับดุลลอฮฺ อัลฟะฎอนีย์ ผู้แต่งหนังสืออุซฮาหฺ อัลอัฟรอหฺ วาอิสบาหฺ อัลฟะลาหฺ ได้เขียน ดาวูด มาพ่วงท้ายชื่อของตนเพื่อบ่งบอกถึงความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดระหว่างทั้งสอง

อัลพะฎอนีย์ คือ ชื่อประเทศพะฎอนีย์ในอดีต ตั้งอยู่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งครอบคลุมจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส และบางอำเภอของจังหวัดสงขลาผู้แต่งได้เขียนอัลพะฎอนีย์มาพ่วงท้ายชื่อของตนเพื่อบ่งบอกถึงเป็นชาวพะฎอนีย์มาแต่กำเนิด

วุซฮาหุลอัฟรอหฺ วะอิศบาหุลอัฟละลาหฺ คือ ชื่อหนังสือของผู้แต่งที่ผู้วิจัยจะนำมาทำ การศึกษาและวิเคราะห์

1.9 วิธีดำเนินการวิจัย

1.9.1 รูปแบบของการวิจัย

งานวิจัยฉบับนี้เป็นงานวิจัยเอกสาร (Documentary Research) ค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลที่สำคัญดังต่อไปนี้.

1.9.1.1 เอกสารปฐมภูมิ (Primary Sources) ดังนี้

- 1) พระมหาคัมภีร์อัลกุรอาน และอัลหะดีษที่ผู้แต่งใช้เป็นหลักฐานในการอธิบายบทบัญญัติในหนังสือ วุซฮาหุลอัฟรอหฺ วะอิศบาหุลอัฟละลาหฺ
- 2) เอกสารหรือหนังสือพิศุทุกเล่มที่เกี่ยวข้องกับชีวประวัติของผู้แต่งและ หนังสือวุซฮาหฺ อัลอัฟรอหฺ วะอิศบาหฺ อัลอัฟละลาหฺ โดยตรง

1.9.1.2 เอกสารทุติยภูมิ (Secondary Sources)

- 1) หนังสือตีพิมพ์หรืออื่นๆที่อธิบายหรือขยายความอายะฮฺอัล กุรอาน ซึ่งผู้แต่งนำมาใช้เป็นหลักฐานในหนังสือวุซฮาหฺ อัลอัฟรอหฺ วะอิศบาหฺ อัลอัฟละลาหฺ
- 2) หนังสืออธิบายหะดีษต่างๆที่เป็นแหล่งที่มาของหะดีษแต่ละบท ที่ปรากฏในหนังสือ วุซฮาหฺ อัลอัฟรอหฺ วะอิศบาหฺ อัลอัฟละลาหฺ
- 3) หนังสือประวัติอุละมาฮฺปัตตานีที่เกี่ยวข้องกับชีวประวัติของผู้แต่งหนังสือวุซฮาหฺ อัลอัฟรอหฺ วะอิศบาหฺ อัลอัฟละลาหฺทั้งที่เป็นภาษาอาหรับ ภาษามลายู และภาษาไทย

1.9.2.3 เอกสารตติยภูมิ (Tertiary Sources)

- 1) พจนานุกรม อธิบายศัพท์ภาษาอาหรับและมลายูที่สำคัญในหนังสือวุซฮาหฺ อัลอัฟรอหฺ วะอิศบาหฺ อัลอัฟละลาหฺ
- 2) นามานุกรม ที่อธิบายชีวประวัติ หรือ อุละมาฮฺ ที่ปรากฏในหนังสือ วุซฮาหุลอัฟรอหฺ วะอิศบาหุลอัฟละลาหฺ

3) สารานุกรม ที่อธิบายถึงสถานที่หรือประเทศที่ปรากฏในหนังสือ
อัฐชาหุ อัฐพรอหุ วะอิสบาหุ อัฐพะลาหุ

1.9.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้หลักเกณฑ์และแนวทางในการเก็บรวบรวม
ข้อมูลดังต่อไปนี้

- 1.9.2.1 รวบรวมหนังสือ ตำรา และเอกสารต่างๆที่เกี่ยวข้องกับหนังสือ
อัฐชาหุ อัฐพรอหุ วะอิสบาหุ อัฐพะลาหุ
- 1.9.2.2 ศึกษาชีวประวัติของผู้แต่งหนังสืออัฐชาหุ อัฐพรอหุ วะอิสบา
หุ อัฐพะลาหุ จากหนังสือประวัติอุลละมาฮ์หรือปราชญ์ปัตตานีทั้งที่เป็นภาษามลายู และภาษาไทย
- 1.9.2.3 ศึกษาเกี่ยวกับวิวัฒนาการฟิสิกส์นิพนธ์ในปัตตานี ตั้งแต่ยุคท่าน
ชัยคุมุหัมมัด บินอิสมาอิล ดาวูด อัฐพะฎอนีย์ จนถึงปัจจุบัน
- 1.9.2.4 ศึกษาถึงความสำคัญของหนังสืออัฐชาหุ อัฐพรอหุ วะอิสบาหุ
อัฐพะลาหุ และมีการพิสูจน์ว่าหนังสือเล่มนี้เป็นของผู้แต่งจริง
- 1.9.2.5 ศึกษาวิธีการเขียนบทนำในตำราอัฐชาหุ อัฐพรอหุ วะอิสบาหุ
อัฐพะลาหุ
- 1.9.2.6 ศึกษาวิธีการเขียนเนื้อเรื่องในตำราอัฐชาหุ อัฐพรอหุ วะอิสบาหุ
อัฐพะลาหุ
- 1.9.2.7 ศึกษาวิธีการเขียนบทส่งท้ายและสารบัญในตำราอัฐชาหุ อัฐพรอหุ
วะอิสบาหุ อัฐพะลาหุ
- 1.9.2.8 ศึกษาวิธีการแปลจากหนังสืออ้างอิงหลักของผู้แต่งหนังสืออัฐชาหุ
อัฐพรอหุ วะอิสบาหุ อัฐพะลาหุ
- 1.9.2.9 ชี้แจงที่มาของอายะฮ์อัลกุรอาน ที่ปรากฏอยู่ในหนังสือเล่มนี้ว่าอยู่
ในสูเราะฮ์อะไรและอายะฮ์ที่เท่าไร
- 1.9.2.10 ชี้แจงที่มาของหะดีษต่างๆ ที่ปรากฏอยู่ในหนังสือเล่มนี้ โดย
การระบุชื่อผู้บันทึก เล่ม หน้าและหมายเลขหะดีษ ตลอดจน ชี้แจงระดับของหะดีษนอกจากหะดีษที่

บันทึกโคอิมามบุคอรีห์ และอิมามมุสลิม ผู้วิจัยจะไม่ชี้แจงระดับของหะดีษ ทั้งนี้เพราะมีมติเอกฉันท์แล้วว่าเป็นหะดีษที่เศาะหีห¹²

1.9.2.11 ชี้แจงชีวประวัติฟูเกาะฮาห์หรือนักกฎหมายอิสลามที่ปรากฏอยู่ในหนังสือเล่มนี้พอสังเขป

1.9.2.12 ชี้แจงมัซฮับ ลัทธิ และสถานที่ต่างๆที่ปรากฏในหนังสือเล่มนี้

1.9.3 การจัดกระทำข้อมูล

เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย ผู้วิจัยได้แยกหัวข้อต่าง ๆ ในหนังสืออุซฮาหฺ อัลอัฟรอหฺ วะอิศบาหฺ อัลพะลาหฺออกมาเป็น 2 บท

บทที่ 1 บทบัญญัติว่าด้วยการทำความสะอาด ประกอบด้วย 7 หมวดด้วยกันคือ 1. การล้างสิ่งที้ออกมาจากทวารหนักและทวารเบา 2. การอาบน้ำละหมาด 3. การเสียน้ำละหมาด 4. การอาบน้ำ 5. การตะข่มมูมหรือการอาบน้ำละหมาดด้วยฝุ่น 6. ประจำเดือน เลือดหลังคลอด และเลือดเสีย 7. เรื่องสกปรกและการล้างสิ่งสกปรก

บทที่ 2 บทบัญญัติว่าด้วยการละหมาด ประกอบด้วย 12 หมวด 1. เงื่อนไขของการละหมาด 2. หลักการละหมาด 3. การละหมาดเป็นโมฆะ 4. การสูญคุดะหฺวีย 5. การละหมาดสุนัต 6. การละหมาดเกาะศัรฺและญะมาอะฮ์ 7. การละหมาดร่วมกัน 8. การละหมาดวันศุกร์ 9. การละหมาดวันอีด 10. การละหมาดเนื่องจากเกิดสุริยุปราคาและจันทรุปราคา 11. การละหมาดเพื่อขอให้ฝนตก 12. การละหมาดศพ

1.9.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

เนื่องจากการวิจัยในเรื่องนี้ซึ่งเกี่ยวข้องโดยตรงกับการนิพนธ์ฟิกฮฺของท่าน ชัยคุมุหัมมัด บิน อิสมาอีล ดาฆูด อัลพะฎอนีย์ ในหนังสืออุซฮาหฺ อัลอัฟรอหฺ วะอิศบาหฺ อัลพะลาหฺ ข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยจะทำการวิเคราะห์โดยมีหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

1.9.4.1 **หลักการอุศูลุลฟิกฮฺ** ผู้วิจัยจะยึดหลักการอุศูลุลฟิกฮฺเพื่อการอธิบายบทบัญญัติซึ่งประกอบด้วยวาญิบ มันคูน หะรอม มักรูฮฺ และมุบาหฺ

¹² หะดีษเศาะหีหฺ คือ หะดีษที่มีสายรายงานติดต่อกันอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ต้นจนถึงปลายสายโดยผู้รายงานในแต่ละระดับชั้นมีคุณสมบัติเป็นผู้มีคุณธรรม มีความจำเป็นเลิศ ไม่มีความขัดแย้งกับคนอื่น และไม่มีความบกพร่อง (ibn al Mulakin, 1988 : 14)

1.9.4.2 **หลักการเกาะวาอิคูลฟิเกอียี่** ผู้วิจัยจะยึดหลักอัลเกาะวาอิคูลฟิเกอียี่ อัลคอมสะฮุ ซึ่งประกอบด้วย

1. อัลอุมรูบิมะกอสติคุซา () ความว่าทุกการทำงานของมนุษย์ขึ้นอยู่กับที่ตั้งเจตนา
2. อัลยะกินลายุซาลุบิซซัคกิ() ความว่าความเชื่อมั่นมิสามารถที่จะยกเลิกด้วยความกลางแกลงใจ
3. อัลญะเราะเราะรุซาลุ () ความว่าความเดือดร้อนจะต้องถูกขจัด
4. อัลมุซัคกอตุคัจญลิบุอตัคัยสิร () แปลว่าความยากลำบากนำมาซึ่งมาความเรียบง่าย
5. อัลอาอะฮุ อัลมุหุกะมะฮุ () ความว่า จารีตประเพณีสามารถชี้ขาดข้อกฎหมายได้

1.9.4.3 **หลักการหะดีษ** ผู้วิจัยจะยึดหะดีษเศาะหีหฺ และหะดีษหะสันเท่านั้น ในการประกอบการอธิบายเพื่อยืนยันในความถูกต้อง ส่วนหะดีษญะอียีฟนั้นจะใช้เฉพาะบางกรณีเท่านั้น ในขณะที่หะดีษเมาญะฮีนจะไม่ใช้ในการอ้างอิง

1.9.4.4 **ทัศนะอุละมาอ์** ทัศนะของอุละมาอ์ที่มีความเห็นตรงกันหรือมีเพียงหนึ่งทัศนะเท่านั้น ผู้วิจัยจะถือว่าเป็นทัศนะที่ถูกต้อง ส่วนทัศนะที่มีความเห็นขัดแย้งกัน ผู้วิจัยจะยึดทัศนะที่มีหลักฐานหนักแน่นกว่ามายืนยันแต่ในกรณีที่ทุกทัศนะต่างก็มีหลักฐานมายืนยัน ผู้วิจัยจะเลือกทัศนะที่เห็นว่ามีเหมาะสมหรือสอดคล้องกับสภาพการณ์ของอายุอัลกุรอานมากที่สุด

1.9.5 แหล่งศึกษาและค้นคว้าที่สำคัญ

1.9.5.1 ห้องสมุดวิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

1.9.5.2 ห้องสมุด จอห์นเอฟ เคเนดี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

1.9.5.3 ห้องสมุดมหาวิทยาลัยอิสลามยะลา

1.9.5.4 หอสมุดมหาวิทยาลัยแห่งชาติมาเลเซีย (UKM)

1.9.5.5 ห้องสมุดโรงเรียนอาชีวะสถาน นาประดู่ อ. โศภนโพธิ์ จ. ปัตตานี

1.9.5.6 เว็บไซต์ต่างๆ